

НАПЛАТА ПОТРАЖИВАЊА У СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

НАПЛАТА ПОТРАЖИВАЊА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

УВОД

Један од великих проблема у садашњем пословању како привредних друштава, тако и предузетника је нередовна наплата потраживања. Нередовна наплата потраживања утиче на пословне резултате привредних субјеката и њихово функционисање у привредном животу. У стечајном поступку наплата потраживања стечајног дужника директно се одражава на ефикасност спровођења самог поступка, с обзиром да је наплата потраживања један од елемената чијом се ефикасношћу доприноси бољем намирењу стечајних поверилаца, што је и основни циљ вођења самог стечајног поступка. У циљу ефикасније наплате потраживања стечајног дужника, стечајни управник би већ на самом почетку спровођења стечајног поступка требало да приступи активностима у циљу што ефикасније наплате потраживања.

ФОРМИРАЊЕ СТЕЧАЈНЕ МАСЕ

Одмах након пријема решења о отварању стечајног поступка тј. након истицања огласа о отварању стечајног поступка на огласној табли суда, стечајни управник је дужан да предузме радње које проистичу из начела стечаја и то пре свега из начела заштите стечајних поверилаца, затим из начела једнаког третмана и равноправности, начела економичности, као и начела хитности.

Једна од основних радњи стечајног управника, након пријема решења о отварању стечајног поступка јесте и спровођење мера чији је циљ преузимање у државину целокупне имовине која улази у стечајну масу и којом управља током целог поступка.

Стечајну масу чини целокупна имовина стечајног дужника у земљи и иностранству на дан отварања стечајног поступка, као и имовина коју стечајни дужник стекне током спровођења стечајног поступка. Основни задатак стечајног управника је да створи што већу стечајну масу из које ће се намирити највећи део, а по могућности и све обавезе дужника према повериоцима.

Стечајну масу чине и новчана средства стечајног дужника која стечајни управник затекне на текућим рачунима стечајног дужника код пословних банака, **као и сва она новчана средства – потраживања, која ће стечајни управник наплатити од дужника стечајног дужника у току спровођења стечајног поступка и на тај начин увећати стечајну масу.**

Потраживања су ставка имовине (актива) која ће донети будући новчани прилив привредном субјекту, у нашем случају стечајном дужнику. Управо према том **очекивању новчаног прилива** треба мерити и сама потраживања.

Законодавац који се бавио тематиком стечајног права, приликом регулисања питања имовине стечајног дужника није нарочиту пажњу посветио потраживањима (како у сматом закону, тако и у подзакоским актима), а то управо из разлога јер потраживања не представљају сталну имовину стечајног дужника, већ неку евентуалну будућу имовину до које ће стечајни дужник доћи. **У прилог овоме важно је истаћи да застарелост потраживања стечајног дужника према његовим дужницима застаје даном покретања стечајног поступка и не тече годину дана од дана отварања стечајног поступка, члан 86. став 2 Закона о стечају¹.**

Стечајни управник има и законску обавезу да утврди висину потраживања стечајног дужника, на шта директно упућује и примена члана 108. Закона о стечају², према коме је

¹Чл. 86. став 2 Закона о стечају

²Чл. 108. Закона о стечају

стечајни управник дужан да састави листу дужника стечајног дужника, са подацима из члана 107. став 3. овог закона³. Састављање листе дужника стечајног дужника представља само један од уводних корака који се предузимају пре саме конкретизације и отпочињања поступка наплате потраживања.

САСТАВЉАЊЕ ЛИСТЕ ДУЖНИКА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Овлашћена лица стечајног дужника, пуномоћници и лица која за стечајног дужника врше финансијске послове и послове ревизије обавезна су да стечајном судији и стечајном управнику, на њихов захтев и без одлагања, пруже све податке и обавештења. Наведена лица, дужна су да стечајном управнику одмах по позиву предају рачуноводствене исправе, пословне књиге, печате, кључеве и шифре стечајног дужника, као и да предају или омогуће приступ рачуноводственом софтверу. Сва поменута документација неопходна је стечајном управнику да дође до сазнања ко су дужници стечајног дужника, као и да прикупи потребне податке ради наплате потраживања од дужника стечајног дужника. Конкретне радње у овој фази представљају упознавање стечајног управника са документацијом и архивом стечајног дужника, упознавање стечајног управника где је документација одложена, по којим критеријумима је разврстана и како је стечајном управнику најлакше да се сналази у анализама исте. Овде је један од најважнијих елемената и упознавање са извршиоцима који су непосредно обрађивали и ажурирали наведену документацију. Један од основних поступака којим се проверава тачност података у пословним књигама је **попис**. Попис не обухвата само инвентарисање основних средстава или материјала, већ и **нематеријалних ставки**, као што су потраживања - износи које потражујемо од наших дужника, најчешће по основу продате, а неплаћене робе и услуга. Најбитније исправе на основу којих ће стечајни управник извршити попис нематеријалних ставки и саставити листу дужника стечајног дужника су: уговори, рачуни, изводи отворених ставки (ИОС), споразуми о усклађивању

³Чл. 107. став 3 Закона о стечају

потраживања, писане опомене, итд. На бази наведене документације, а у почетној фази стечаја док се стечајни управник још упознаје са документацијом стечајног дужника, обично се то ради првенствено на основу документације о усклађивању потраживања (ИОС-а) пописна комисија или лице за попис саставља списак – листу потраживања у форми пописне листе, на одређени дан, али обавезно са подацима **из члана 107. став 3. Закона о стечају**. Након тога, за потраживања са листе одређује се степен наплативости потраживања, као степен вероватноће да дужник испуни своју обавезу – плати нам оно што дугује. Одређивање степена-процента наплативости потраживања у стечајном поступку исказује се у Економско финансијском извештају „ЕФИ“. Кроз праксу се уочило да у доста случајева долази до прилично паушалног процењивања процента наплативости потраживања. Уколико се тај проценат одреди као нереално висок, сусрећемо се са проблемом да на крају ипак морамо искњижити-отписати велики проценат потраживања, а за који смо исказали да ће бити наплаћен, те у таквим случајевима може доћи до изражавања незадовољства од стране поверилаца. Зато је врло важно са посебном пажњом и аналитичношћу приступити и одређивању степена-процента наплативости потраживања. Тај проценат може се одредити на бази више критеријума.

РАЗВРСТАВАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА ПРЕМА НАПЛАТИВОСТИ

Према наплативости, стечајни управник може прелиминарно разврстати потраживања по следећим критеријумима:

- **Потраживања која су у целини наплатива** – потраживања за која сматрамо да ће бити наплаћена у целости. На то указује чињеница да за ова потраживања није истекла валута, да је купац и до сада редовно измиривао своје обавезе, да је купац изразио намеру да измири своју обавезу и слично.
- **Делимично ненаплатива потраживања** – потраживања за која сматрамо да ће бити наплаћена, али не у пуном износу. Да се ради о делимично ненаплативом потраживању може да указује чињеница да је купац доставио рекламацију на квалитет испоручене робе са захтевом за одобравањем снижења, који му ипак није

одобрен. Купац је изразио намеру да плати само део рачуна, јер сматра да је оштећен испоруком неодговарајуће робе.

- **Потраживања која су у целости ненаплатива** – потраживања за која сматрамо да у целости неће бити наплаћена. Овде можемо сврстати потраживања од привредних субјеката који су оспорили потраживања од нас приликом усклађивања потраживања и обавеза (у ИОС-у), потраживања од субјеката за која имамо основана сазнања да им прети отварање стечајног поступка, те ћемо наплату морати покушати у стечајном поступку подношењем пријаве потраживања (о чему ће више речи бити касније).

Документ у којем се врши процена наплативости потраживања је пописна листа.

Застарелост

Застарелошћу престаје право захтевати испуњење обавезе и наступа кад протекне законом одређено време у коме је поверилац могао захтевати испуњење обавезе.

Застарелост почиње тећи првог дана после дана кад је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе. Застарелост наступа кад истекне последњи дан законом одређеног времена. У време застарелости рачуна се и време које је протекло у корист дужникових претходника. Законске одредбе о роковима застарелости су императивне и правним послом не може се одредити дуже или краће време застарелости од оног времена које је одређено законом.

Један од критеријума разврставања потраживања може бити и застарелост, али свакако **елемент-фактор о којем се обавезно мора водити рачуна приликом анализирања наплативости потраживања**. Ово превасходно уколико се утврди да је одређено потраживање застарело у смислу одредби Закона о облигационим односима⁴, поставља се питање сврсисходности вођења било које врсте поступка и предузимање било којих корака у циљу наплате таквих потраживања (време, трошкови). **У оваквим случајевима стечајни управник може се са одређеном анализом потраживања и**

⁴Закон о облигационим односима

образложењем обратити одбору поверилаца како би исти обавестио о намери да таква потраживања искњижи из документације стечајног дужника. Овде се не треба ограничити само на случајеве застарелих потраживања, већ се узимају у обзир и сва остала потраживања за која стечајни управник на бази стручне анализе утврди да су апсолутно ненаплатива из одређених разлога. У пракси се дешава да након закључења стечајног поступка над стечајним дужником и разрешења стечајног управника, у програму за електронско вођење стечајних поступака „ЕРС“ и даље остану евидентирана потраживања, јер нису искњижена. Такви случајеви су недопустиви, јер након закључења стечајног поступка субјект се брише из евиденције АПР и више не постоји законски заступник (стечајни управник), те наведена потраживања апсолутно нема више ко да наплати. Као паралела наведеном, може се истаћи и чињеница да се у редовном пословању привредних субјеката, дакле не у случају стечајног поступка, доноси одлука о исправци вредности и отпису потраживања, односно одлука којом се усваја попис и предлог који је пописна комисија изнела.

Након извршене анализе према степену наплативости и у погледу застарелости, стечајни управник требало би да предузме конкретне кораке ради наплате потраживања стечајног дужника. Иако је потраживања претходно разврстао према степену наплативости, то не значи да стечајни управник у првим корацима треба правити разлику у приступу наплате потраживања из све три горе наведене групе (групе по степену наплативости). Напротив, за све три групе потраживања требало би предузети прве идентичне радње, а то обично представља прво обраћање дужницима.

ПРЕДУЗИМАЊЕ КОНКРЕТНИХ РАДЊИ И МЕРА РАДИ НАПЛАТЕ ПОТРАЖИВАЊА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА (НЕФОРМАЛНЕ И ФОРМАЛНЕ РАДЊЕ)

Можда ће звучати неуобичајено, али стечајни управник управо прво предузима тзв. неформалне радње према дужницима стечајног дужника. Прва радња такве врсте јесте успостављање усменог контакта са одговорним лицима код дужника. У првим контактима (обично телефонском разговору), стечајни управник обавештава представнике дужника да

је у документацији стечајног дужника затекао и евидентирао потраживање стечајног дужника према предметном дужнику (подразумева се, уз кратак увод кроз који ће у основним цртама упознати супротну страну о садашњем положају стечајног дужника и својој улози као законског заступника стечајног дужника). Имајући у виду одређено искуство које би стечајни управник требало да има о функционисању привредног живота и финансијским токовима, он може већ кроз прве контакте стећи одређени утисак о намерама и евентуалним корацима дужника у погледу измирења дуговања према стечајном дужнику. Уколико су први резултати разговора позитивни, стечајни управник ће одмах покушати да закаже и први састанак са одговорним лицима дужника на којем би дошло до усаглашавања потраживања и договора око измирења истих. Дакле, намеће се да је **усаглашавање потраживања** први формални корак, који би се конкретизовао кроз одређени споразум (писани акт), те би након закључења споразума дошло и до наплате потраживања стечајног дужника. Уколико је све у дужничко поверилачком односу апсолутно неспорно, тај акт може бити врло кратак, у неколико реченица, где ће се констатовати да је дошло до усаглашавања потраживања (навести тачан износ), да је договорен рок и начин измирења дуговања. Неформални део активности може се састојати и из више контаката или сусрета (састанака) двеју заинтересованих страна (повериоца и дужника), из разлога нпр. непотпуне документације на првом састанку, а који ће опет резултирати као и у напред наведеном случају закључивањем споразума са истим елементима. Ово су начини који представљају **мирно решење**. Искуствено говорећи, стечајни управник увек треба да уложи максималне напоре (подразумева се уколико процени да би даљи „преговори“ могли имати ефекта) у ове неформалне радње и мирним путем покушати да наплати потраживање, јер се у пракси често дешава да формални поступци (извршење и парница) изискују дуг временски период и додатне трошкове.

Уколико кроз усмене контакте (телефонски разговори и састанци) не дође до циља, а то је наплата потраживања стечајног дужника, стечајни управник је дужан да предузме формалне - процесне кораке у циљу наплате потраживања.

Редослед корака је следећи:

- Слање прве писане опомене;
- Евентуални додатни контакт са дужником у циљу проналажења решења за наплату;
- Евентуално слање друге писане опомене дужнику (у зависности од процене стечајног управника да ли би друга опомена могла имати ефекта), као и солидарним дужницима или јемцима уколико постоје (све време треба покушати одржати интензиван контакт са дужником);
- Активирање средстава обезбеђења, уколико постоје;
- Опомена пред утужење са краћим примереним роком за испуњење обавезе према повериоцу, у нашем случају стечајном дужнику;
- Предлог за извршење на основу извршне или веродостојне исправе (**извршна исправа** – правоснажна судска одлука, судско поравнање, извод из регистра заложних права на покретним стварима, уговор о хипотеци или заложна изјава и др, **веродостојна исправа** – меница, чек, обвезница, рачун, банкарска гаранција, обрачун камате, привремена или окончана ситуација у вези са извршеним грађевинским радовима и др.)

Даљи поступака извршења, а након доношења решења о извршењу, одређен је предлозима извршног повериоца којима се он опредељује за средства и предмете извршења свог потраживања. Уколико је дужник правно лице, обично ће се покушати са блокадом његовог рачуна, што спроводи одељење за принудну наплату Народне банке Србије. Исто тако, уколико је дужник физичко лице које се налази у радном односу или прима пензију, повериоцу ће бити најједноставније да предложи да се потраживање намирује обуставом 2/3 зараде или пензије извршног дужника. Ако је пак потраживање извршног дужника несразмерно велико или је незапослен, или су му текући рачуни у блокади, повериоцу такође стоје на располагању и пленидба покретних и непокретних ствари извршног дужника, пленидба новчаног депозита или друге имовине. Уколико извршни поверилац нема податке о имовини извршног дужника, он може од суда затражити да извршном дужнику наложи, под претњом новчане казне, да суду достави или на записник издиктира

своју изјаву о имовини. Изјава дужника мора садржати истините податке предвиђене законом, а нарочито податке о имовини, приходима, рачунима, депозитима и потраживањима дужника, радњама које је дужник предузео на терет своје имовине. Ово последње је нарочито значајно због могућности да поверилац покрене поступак за **побијање правних радњи дужника** уколико је овај предузимао правне радње у циљу избегавања својих обавеза.

Важећа законска регулатива у области извршења донела је значајне новине, а које се највише огледају у увођењу институције приватних извршитеља, који су знатно допринели видљивим убразањима и ефикасности у спровођењу извршења. Овде треба напоменути да је поступак извршења формалан, те у том смислу стечајни управник требало би да ангажује стручно лице (најчешће адвоката) ради писања предлога за извршење, као и осталих поднесака у извршном поступку, уколико он сам не поседује стручне способности за сачињавање таквих аката. Ово све првенствено да не би долазило до одбацивања његових предлога из формално-процесних разлога, а што само продужава трајање поступка извршења и повећава трошкове истог.

Поверилац може и у парници да покрене поступак наплате потраживања путем тужбе. Наиме, ради наплате доспелог потраживања у новцу, поверилац може поднети суду тужбу за издавање платног налога и то у случају да не поседује исправу која испуњава услове предвиђене Законом о извршењу и обезбеђењу да би била извршна или веродостојна исправа, али зато поседује неку од исправа предвиђених Законом о парничном поступку које се односе на поступак по тужби за издавање платног налога. Поступак за издавање Платног налога спада у скраћене поступке предвиђене законом. У наведеном поступку, уколико су испуњени законом предвиђени услови, суд без одржавања рочишта издаје налог туженом, односно дужнику да испуни захтев тужиоца односно повериоца. Тако издат платни налог поверилац може употребити као извршну исправу по основу које ће поднети предлог за извршење.

Напред описани начини наплате потраживања стечајног дужника, како мирним, тако и принудним путем, односе се на наплату потраживања од поверилаца који су солвентни и над којима није покренут стечајни поступак. Такође, важно је напоменути да се овде најчешће ради о потраживањима која су настала пре отварања стечајног поступка над

стечајним дужником. Стечајни управник би све време требало да има на уму и напред поменуто одредбу члана 86. став 2 Закона о стечају, према којој застарелост потраживања стечајног дужника према његовим дужницима застаје даном покретања стечајног поступка и не тече годину дана од дана отварања стечајног поступка, што значи да се рок застарелости практично продужава за годину дана. Дакле, може се рећи да стечајни управник кроз овакву законску одредбу добија један сасвим примерен рок да исцрпи све могућности ради наплате потраживања стечајног дужника од његових поверилаца. Имајући у виду такав „продужени рок“, стечајни управник никако не треба у самом почетку одустати од наплате, већ управо супротно, кроз цео тај рок треба покушати исцрпити све законске могућности ради наплате потраживања и самим тим постићи увећање стечајне масе.

Побијање правних радњи стечајног дужника

Правне послове и друге правне радње закључене односно предузете пре отварања стечајног поступка, којима се нарушава равномерно намирење стечајних поверилаца или оштећују повериоци, као и правне послове и друге правне радње којима се поједини повериоци стављају у погоднији положај, могу побијати стечајни управник, у име стечајног дужника и повериоци, у складу са одредбама Закона о стечају.

Правни посао или правна радња стечајног дужника побијају се тужбом.

Правни посао или правна радња стечајног дужника могу се побијати и подношењем противтужбе или приговора у парници, у ком случају не важи рок прописан у члану 119. став 4. Закона о стечају⁵.

Дејства побијања се у огледају у томе да, уколико захтев за побијање правног посла или друге правне радње буде правоснажно усвојен, побијени правни посао односно правна радња немају дејства према стечајној маси, а противник побијања је дужан да у стечајну масу врати сву имовинску корист стечену на основу побијеног посла или друге радње.

⁵Чл. 119. став 4 Закона о стечају

Имајући у виду напред наведене основне одредбе института побијања правних радњи стечајног дужника, јасно је да и овај институт представља један од могућих начина наплате потраживања стечајног дужника.

Стечајни дужник у улози стечајног повериоца

Уколико се стечајни дужник нађе у улози стечајног повериоца, тада се наплата потраживања врши на другачији начин од напред описаних, а то је на „класичан“ начин кроз стечајни поступак, **јер стечајни повериоци своја потраживања према стечајном дужнику остварују само у стечајном поступку**, члан 80. Закона о стечају⁶.

Након што се стечајни поступак над стечајним дужником отвори, сви повериоци, па и предлагач, дужни су да пријаве потраживања надлежном суду у писаном облику. У пријави потраживања повериоци морају назначити назив, односно име и седиште, односно пребивалиште са контакт адресом, матични број правног лица, односно јединствени матични број грађана за физичка лица, број пословног односно текућег рачуна, правни основ потраживања, износ потраживања и то посебно износ главног потраживања са обрачуном камате, одређени захтев повериоца, сходно одредбама о садржини тужбе према закону којим се уређује парнични поступак. Стечајни повериоци који имају потраживања у иностраној валути пријављују потраживања у тој валути. Међутим, потраживања према стечајном дужнику у иностраној валути прерачунавају се у динарску противвредност према званичном средњем курсу Народне банке Србије на дан отварања стечајног поступка. Такође, у пријави потраживања потребно је навести да ли о потраживању тече парница, а ако тече парница, у пријави се наводи суд пред којим тече поступак са ознаком списка. Према чл. 70. ст. 1. тач. 5. Закона о стечају⁷, решење о отварању стечајног поступка мора да садржи и позив повериоцима да у року који не може бити краћи од 30 дана, ни дужи од 120 дана од дана објављивања огласа о отварању стечајног поступка у „Службеном гласнику Републике Србије“, пријаве своја обезбеђена и

⁶Чл. 80. Закона о стечају

⁷Чл.70. став 1. тачка 5 Закона о стечају

необезбеђена потраживања. Како је одредбом чл. 111. ст. 5. Закона о стечају⁸ прописано да се пријаве могу поднети и након истека рока одређеног решењем стечајног судије, али најкасније у року од 120 дана од дана објављивања огласа у „Службеном гласнику Републике Србије“, а да се све пријаве поднете по истеку рока од 120 дана одбацују као неблаговремене, то произилази да непријављивање потраживања у крајњем року од 120 дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, води губитку права стечајног повериоца да своје потраживање оствари у стечајном поступку. Међутим, уколико је поверилац пријавио своје потраживање након истека рока који је одређен решењем о отварању стечајног поступка, а пре истека рока од 120 дана од дана објављивања огласа у „Службеном гласнику Републике Србије“, има право да се његово потраживање испита на допунском испитном рочишту, али под условом да уплати трошкове одржавања допунског испитног рочишта, а у року који суд одређује. Међутим, уколико поверилац наведене трошкове не уплати, пријава потраживања, без обзира што је поднета пре истека рока од 120 дана из чл. 111. ст. 5. Закона о стечају, биће одбачена. Изменама и допунама Закона о стечају („Службени гласник РС“, бр. 83/14), у одредбу чл. 111. Закона о стечају, унете су измене које се односе на обавезу повериоца који је пријавио своје потраживање у стечајном поступку, да у пријави потраживања наведе и да ли постоје јемци за обавезу стечајног дужника, као и да о поднетој пријави потраживања благовремено обавести јемце. Такође, поверилац је дужан да обавести стечајног управника о свакој наплати потраживања од јемца, у року од 8 дана од дана извршене наплате. Необавештавање о намирењу потраживања од стране стечајног повериоца, санкционисано је одредбом чл. 204а. Закона о стечају⁹, где је предвиђено да ко у току стечајног поступка наплати своје потраживање од јемца или главног дужника, а у року од 8 дана од дана извршене наплате не обавести суд о наплати потраживања, кажњавана се новчаном казном од 500.000,00 до 10.000.000,00 динара.

⁸Чл. 111. став 5. Закона о стечају

⁹Чл. 204а. Закона о стечају

Листа признатих и оспорених потраживања коју сачињава стечајни управник, а на основу поднетих пријава потраживања, није исто што и листа поверилаца коју стечајни управник сачињава након преузимања имовине стечајног дужника. Листу поверилаца из чл. 107. Закона о стечају, сачињава стечајни управник на основу пословне документације и пословних књига стечајног дужника и евентуално других података, а листа потраживања је листа која се сачињава након што су повериоци пријавили своја потраживања. Листа поверилаца из чл. 107. Закона о стечају, није основ за утврђивање потраживања поверилаца, већ је потребно да поверилац достави пријаву потраживања, применом чл. 111. Закона о стечају. На основу благовремено поднетих пријава потраживања, стечајни управник сачињава листу признатих и оспорених потраживања. Листа признатих и оспорених потраживања се усваја на испитном рочишту, након чега иста добија статус коначне листе о пријављеним потраживањима, а на основу коначне листе стечајни судија доноси закључак о утврђеним и оспореним потраживањима.

Пребијање потраживања у стечајном поступку

Пребијање потраживања (компензација) представља један од начина престанка (гашења) обавеза.

Пребијање је могуће уколико су кумулативно испуњена три услова:

- Узајамност
- Истородност
- Доследност

Да би дошло до пребијања, потребно је да једна страна изјави другој да врши пребијање – изјава о компензацији.

После изјаве, до пребоја међусобних потраживања долази даном њиховог сусрета (даном доспелости касније доспелог потраживања).

Пребијањем се гасе међусобна потраживања, **до износа мањег потраживања.**

Пребијање се може спровести ако потраживања за која се тражи пребој нису застарела. **Застарелост се цени у односу на тренутак када су се стекли услови за пребој потраживања, а не у тренутку када је дата изјава о компензацији.**

Све наведено представља регулисање института пребијања (компензације) потраживања кроз одредбе Закона о облигационим односима, које се могу посматрати као опште одредбе - општа правила о пребијању потраживања. Поред општих одредби-правила о пребијању (компензацији), постоје и одређена посебна правила или услови који морају бити испуњени да би се могло извршити пребијање потраживања у стечајном поступку.

Приликом подношења пријава потраживања посебну пажњу ваља обратити на члан 82. Закона о стечају који регулише право на пребијање потраживања у стечајном поступку. Уколико је поверилац (у нашем случају стечајни дужник) **пре подношења предлога за покретање стечајног поступка стекао право на пребијање свог потраживања према стечајном дужнику са потраживањем стечајног дужника према њему**, отварањем стечајног поступка не губи право на пребијање.

Поверилац је дужан да до истека рока за пријаву потраживања суду достави пријаву на целокупан износ потраживања и изјаву о пребијању. **У супротном, поверилац губи право на пребијање.**

Врло је битно да стечајни управник правовремено уочи да постоји могућност за пребијање потраживања са стечајним дужником према коме се подноси пријава потраживања из разлога јер се на овај начин „аутоматски“ гасе међусобна потраживања, до износа мањег потраживања. Дакле, потраживање до висине мањег износа међусобних потраживања, неће се разврставати кроз исплатне редове и касније намиривати сразмерно са потраживањима свих осталих поверилаца тог исплатног реда, већ је оно практично у целости наплаћено (угашено) самим подношењем пријаве потраживања са изјавом о пребијању.

Кроз досадашњу праксу су се појавиле одређене нејасноће и недоумице приликом разврставања пребијених потраживања у листи признатих и оспорених потраживања. Дешава се да се повериоци јаве са питањем зашто им је потраживање оспорено у износу за

који је поднео изјаву о пребијању. Наиме, пребијање потраживања се кроз листу потраживања разврстава у делу „оспорена потраживања“, из техничких разлога, јер програм за електронско вођење стечаја „ЕРС“ тренутно нема могућност за посебно разврставање оваквог вида изјашњења стечајног управника, а то је пребијање, будући да програм препознаје само призната и оспорена потраживања. Из наведених разлога, у **образложењу би обавезно требало навести да то потраживање представља пребијање у одређеној висини потраживања (која се наводи у табеларном делу-оспорена потраживања) на основу изјаве о пребијању која је достављена са пријавом потраживања.**

Наплата потраживања насталих у току стечајног поступка

У данашњем привредном животу дешавају се случајеви да се стечајни поступци отварају и над великим привредним системима који и у тренутку отварања стечаја још увек обављају делатност и практично активно учествују на тржишту. Код оваквих случајева, стечајни управник сусреће се са доста специфичних ситуација. Наиме, у пракси се дешава да правна лица имају одређени број започетих, а незавршених великих уговорених послова или уговора, које је потребно наставити извршавати у континуитету, у складу са специфичностима производних процеса, јер производни процеси имају период трајања, који се мора испоштовати, како би се добио финални производ спреман за испоруку на тржиште. У великим системима постоје ситуације где би гашење производње и обустава обављања делатности имала и директан контра ефекат (уништење основне супстанце за производњу – нпр. засади, сточни фонд, врло скупо и споро поновно покретање производње, губитак тржишта и позиције на истом, итд.) на постизање веће цене приликом уновчења имовине стечајног дужника или продаје стечајног дужника као правног лица, а све ради што повољнијег намирења поверилаца, што је и основни циљ вођења стечајног поступка. Приликом оваквих ситуација, стечајни управник је некада принуђен да настави производни процес и обављање делатности, те се тада пред стечајног управника ставља веома тежак задатак, јер би уз све активности и послове који се односе на спровођење стечајног поступка, требало да, обавља и контролише комплетну пословну делатност стечајног дужника. Кроз праксу се показало да је то веома сложен и напоран процес.

Како свака пословна делатност подразумева испоруку одређене робе или давање услуга, ту се одмах појављује и питање наплате за испоручену робу или обављену услугу. Рокови плаћања у привредним токовима, у данашње време, као што је опште познато, могу бити и врло дуги, нпр. 60, 90, 120, па и више дана. Наведени рокови плаћања у стечајном поступку су апсолутно непримерени и неприхватљиви.

Стечајни управник у оваквим ситуацијама има више могућности како да постави даље функционисање и обављање делатности код стечајног дужника. Прве активности биле би успостављање контакта са досадашњим пословним партнерима стечајног дужника и покушаји прецизирања даљег наставка пословне сарадње, првенствено штитећи интересе стечајног дужника и његових поверилаца. Конкретно, то би подразумевало:

- Закључење нових или анексирање старих уговора, чијим ће се одредбама максимално заштити стечајни дужник;
- Обезбедити авансно плаћање за испоручену робу или услуге;
- Евентуално скраћивање рокова плаћања (кратки рокови 8 – 15 дана, али само под условом да су такви рокови стварно неопходни);
- Узимање средстава обезбеђења од пословних партнера (депозити, банкарске гаранције, менице).
- Прекид пословне сарадње са партнерима који нису спремни да исту наставе у оквирима наведеним у горњим тачкама.

Све напред наведене мере, подразумевају се у околностима када је неопходно наставити пословну делатност стечајног дужника и сачувати основну производну функционалност, статус на тржишту и наравно очување бренда. Задатак стечајног управника није да шири производну делатност, повећава њен обим или улаже у маркетиншке сврхе. **Дакле, само очување, како би се што успешније уновчила имовина или стечајни дужник као правно лице.** Мере наведене под горњим тачкама, **првенствено представљају превенцију**, како стечајни дужник у стечајном поступку не би имао ненаплаћених потраживања, те да стечајни управник не долази у ситуацију да примењује све напред

наведене начине и могућности наплате потраживања стечајног дужника, како мирним, тако и принудним путем.

Закључак

Намеће се закључак да је наплата потраживања стечајног дужника један од основних задатака стечајног управника кроз спровођење стечајног поступка, јер успех у наплати потраживања директно утиче на обим стечајне масе. Процес наплате потраживања понекад може бити прилично сложен, како због бројности корака који се морају предузети, тако и због временског периода који протекне до коначне наплате потраживања. Потребно је да стечајни управник све време док траје процес наплате потраживања одржава интерактиван однос са дужником. Суштина се своди на тежњу да се реално предочи ситуација, а не да се праве нереалне претпоставке које ће практично довести до обмане поверилаца стечајног дужника. Циљ је да се добије највише што је могуће из постојеће ситуације. Као један од елемената који ће допринети ефикасној наплати потраживања може се истаћи и добра процена ризика самог стечајног управника у зависности од случаја до случаја. То значи да стечајни управник мора прво да идентификује и процени потенцијалне ризике, а потом да у спровођењу наплате осмисли и стратегију управљања појединим ризицима. Потребно је да се највише пажње посвети оним ризицима чије би наступање имало веће последице, као и оне чија је вероватноћа наступања већа. На позитиван закључак о исплативости и сврсисходности поступка за наплату потраживања свакако утиче и ефикасан и пажљив начин вођења самог поступка, односно коришћење свих законских могућности, што у великој мери може довести до жељених резултата, тј. до успешне наплате као и до свођења ненаплативих потраживања на нужни минимум.